

HEMBYGDSFÖRENINGEN

Sumarisk redogörelse över arbete inom föreningen sedan 1950-talet. \röken Maja Forsslund ombad mig att hjälpa henne med hembygdsbokens färdigställande, och den utgavs 1960.

Första årsmötet som jag bevistade hölls i museets lokal i närvaro av Maja Forsslund, Karl Jansson (Spelkalle) Helmer Linderholm, Erik Trolander Kamrer Edvin, och Gillis Fahlbeck.

Vid detta tillfälle ombads jag delta i föreningens arbete och utveckling.

Så småningom ökades föreningens medlemsantal och vid ett årsmöte deltog nära 100 personer.

En av de föreningsmedlemmar jag med glädje minns var Håkan Aronsson, av Hyttnässläkten. Tillsammans byggde vi ett bergsmanspar, där han med sina fantastiska skulpturer i trä stod för det konstnärliga. Dessa placerades i hembygds museet.

Senare skapade han fotografen, guldsmeden, postmästaren, gruvarbetaren och skomakaren. Dessa figurer torde vara unika, och ovärderliga.

Ordförandeskapet växlade, och under en tid var Bror A-son Fisk ordförande. Jag var då redan vald till sekreterare kanske något mot min vilja. Jag fick nu också förtoendet som museeföreståndare.

Under denna tid övertog föreningen den gamla fotoateljén, efter Ingeborg Wellin, sedan hennes gamla hjälpreda Tyra Eriksson avflyttat. Fastigheten ägdes nu av kommunen, och meningen var att huset skulle rivas eller flyttas till Vadköping i Örebro. Personligen ansåg jag detta vara fel, med tanke på att ateljén hade anor från 1800-talet, och väl passade in i museemiljön.

Museet fick efter en del diskussioner överta huset på villkor att jag personligen ansvarade för att det renoverades. Den murkna vedboden som stod bakom ateljén gick dock inte att rädda.

Tillsammans med Sigurd Karlsson och Bror A-son Fisk m.fl. skrapade vi bort gammal färg och målade huset. Taket var i bedrövligt skick och läckte på flera ställen.

Efter målning och utbyte av de murkna fönsterstolparna fortsatte arbetet med att bygga ut takfoten, som tidigare saknats på grund av ateljéns tak och frontfönster. Taket var tidigare provisoriskt lagat med tegel sedan elbelysning installerats på 20-30-talet.

Den Gula Treskillingen kom nu in i bilden och tillsammans med postmästare Sune Roland besökte jag Postmuseet i Stockholm där vi fick tillstånd att öppna ett postmuseum, som betecknades som nr: 2 i Sverige. Här kom den gamla soffan väl till pass som jag tidigare dragit ner från sopkörarens vagn. En del gamla kameror och annan

HEMBYGDSFÖRENINGEN

Sumarisk redogörelse över arbete inom föreningen sedan 1950-talet.
 \röken Maja Forsslund ombad mig att hjälpa henne med hembygdsbokens färdigställande, och den utgavs 1960.

Första årsmötet som jag bevistade hölls i museets lokal i närvaro av Maja Forsslund, Karl Jansson (Spelkalle) Helmer Linderholm, Erik Trolander Kamrer Edvin, och Gillis Fahlbeck.

Vid detta tillfälle ombads jag delta i föreningens arbete och utveckling.

Så småningom ökades föreningens medlemsantal och vid ett årsmöte deltog nära 100 personer.

En av de föreningsmedlemmar jag med glädje minns var Håkan Aronsson, av Hyttnässläkten. Tillsammans byggde vi ett bergsmanspar, där han med sina fantastiska skulpturer i trä stod för det konstnärliga. Dessa placerades i hembygdsmuseet.

Senare skapade han fotografen, guldsmeden, postmästaren, gruvarbetaren och skomakaren. Dessa figurer torde vara unika, och ovärderliga.

Ordförandeskapet växlade, och under en tid var Bror A-son Fisk ordförande. Jag var då redan vald till sekreterare kanske något mot min vilja. Jag fick nu också förtoendet som museeföreståndare.

Under denna tid övertog föreningen den gamla fotoateljén, efter Ingeborg Wellin, sedan hennes gamla hjälpreda Tyra Eriksson avflyttat. Fastigheten ägdes nu av kommunen, och meningen var att huset skulle rivas eller flyttas till Vadköping i Örebro. Personligen ansåg jag detta vara fel, med tanke på att ateljén hade anor från 1800-talet, och väl passade in i museemiljön.

Museet fick efter en del diskussioner överta huset på villkor att jag personligen ansvarade för att det renoverades. Den murkna vedboden som stod bakom ateljén gick dock inte att rädda.

Tillsammans med Sigurd Karlsson och Bror A-son Fisk m.fl. skrapade vi bort gammal färg och målade huset. Taket var i bedrövligt skick och läckte på flera ställen.

Efter målning och utbyte av de murkna fönsterstolparna fortsatte arbetet med att bygga ut takfoten, som tidigare saknats på grund av ateljéns tak och frontfönster. Taket var tidigare provisoriskt lagat med tegel sedan elbelysning installerats på 20-30-talet.

Den Gula Treskillingen kom nu in i bilden och tillsammans med postmästare Sune Roland besökte jag Postmuseet i Stockholm där vi fick tillstånd att öppna ett postmuseum, som betecknades som nr:o 2 i Sverige. Här kom den gamla soffan väl till pass som jag tidigare dragit ner från sopkörarens vagn. En del gamla kameror och annan

fotoutrustning kunde också tas tillvara.

Alla gamla elektriska ledningar byttes ut och i ett par rum transformerades strömmen ner till 24 volt och drogs i HVG-liknande ledningar.

Även hembygds museets 50-åriga el.ledningar bytes ut. Den gamla belysningen med några glödlampor ansågs allt för otillräcklig och ledningarna var utdömda.

Elna Bergman gjorde nu en fin insatts när hon vävde tyget till den renoverade soffan i postmuseet. Hon vävde också de gardiner som sattes upp där och i guldsmedjan. Flera postala möbler samlades från nedlagda postkontor i Ljusnarsberg och en postlucka infogades i dörren. av Yngve Lindén.

På vinden fanns också olika saker som kom väl till pass. Många möbler och föremål kommer också från Laxbro Gård, men det är en annan historia som jag kan återkomma till.

Vi fick också med oss ett antal föremål från postmuseet i Stockholm som deponerades i Kopparberg.

Vi lät nu trycka 6500 vykort av den gula treskillingen, och postmuseet i Stockholm ställde välvilligt upp med specialstämplar gällande från den 13 juli och 14 dagar Guldsmed Bo Samuelsson, deltog nu också i arbetet. Tillsammans byggde vi upp guldsmedsmuseet, med samligar dels från hembygds museet där det stora arbetsbordet förvarats dels hela samlingen av verktyg från den gamla verkstaden i Allersta som stått oanvänd i många år och som nu välvilligt ställdes till förfogande av Bo Samuelsson

.Samlingen var svårt rostskadad , på grund av att syankalium runnit över dem från trasiga flaskor och stor försiktighet krävdes vid rengöringen. Vi använde oss av fotografisk fixering som neutraliserade giftet samtidigt som rosten löstes upp.

I Sammanhanget kan nämnas att vi tidigare nedlagt ett stort arbete på städning och röjning av huset. I detta arbete deltog med liv och lust elektriker Uno Karlsson från Bångbro.

Han dog tyvärr senare i hjärtinfarkt någon timme innan vi tillsammans skulle guida en stor turistbuss .

Invigningen av postmuseet och guldsmedjan blev ganska dramatisk.

Vi saknade naturligtvis pengar och allt gjordes på frivillig väg.

Kommunen ställde dock upp med transport av den gamla postdiligens som vi lånade från Sanna Hed i Närke.. Den gamla hästdragna ambulansen från Stråssa lånade vi från Ramsberg där jag hämtade den. En gammal brandbil och den ålderstigna hästdragna motorsprutan från Bångbro räddades till eftervärlden tillsammans med flera andra brandredskap. Allt detta har deponerats vid Stjernfors museum.

Naturligtvis hade vi brevdueuppsläpp med duvor från Mälardalen och massor av hoplånade frimärken från Postmuseet Där fanns allt från fjäderbrev till fyraskillingmärken . Allt bakom stöldsäkert glas.

Här hade vi ovärderlig hjälp av Ludvika filatelförenings ordförande

Uno Svensson, som också ställde upp med egna och föreningens rariteter.

Vi blev totalt överraskade av det enorma intresse vid denna invigning som ägde rum den 13 juli 1971

Enligt uppgift från Sune Roland som med sin postpersonal stod för stämplingen under invigningsdagarna så behandlades nära 27 tusen brev. Därav samtliga vykort med treskillingen som snabbt såldes.

Eftersom vi saknade kommunala anslag var kassan skral, men genom försäljningen av vykorten fick vi kontanter så renoveringen av huset kunde fortsätta.

Loftboden, som välvilligt skänkts av disponenten Abenius vid Stjärnfors Ställdalen och flyttats från Grängsjöhöjden med hjälp av byggm. Sigurd Karlsson, kunde också rustas upp. Trappan var nedrutten och dörrarna med sina gamla lås var stulna. Själv avverkade jag den stock som trappan vilar mot, och snickaren Yngve Lindén såg till att den kom på plats.. Gamla 1600-talsgolv från Laxbrogatan blev nya dörrar Grindarna tillverkades och skänktes av Muncks AB genom ing. Gunnar Björklund i samband med föreningens 50 års jubileum. Det visade sig nämligen att loftet blivit tillhåll för sniffare och öldrickare.

Det tog en tid innan vi kunde återställa den gamla fotoateljén, men med hjälp av målaren och konstnären Pelle Högberg lyckades vi återskapa den hundraåriga miljön.

Det inspikade taket revs ner och i stället byggde vi ett ett innertak av glas. Kulturnämnden kom på studiebesök och dömde ut detta arrangemang med motiveringen att lysrör inte fanns på 1800-talet. Därmed missade vi anslag från kulturen. (Att Nordiska Museet senare besökte vårt lilla museum och kopierade idén med taket var dock en viss tröst)Samma idé finns också i det storslagna museet Majhagen i Lillehammer.

Något år senare kom vi över ett förnämligt brandlarm som tidigare varit uppsatt i Bofors, men som ansågs för litet där. Museet kom nu överens med kommunen att samordna larmet med tingshuset och kostnaden minskade avsevärt. Om jag minns rätt så tog kommunen ansvaret för brandlarmet i framtiden. Jag föreslog styrelsen att ett inbrottslarm borde anskaffas, men detta bordlades.

Gruvmuseet var från början en salt och konstgödselbod, tillhörig Albert Trolanders diverseaffär.

Den hade en tid använts som lager av David Winterberg, som vid den här tiden bedrev vitvaruaffär i Trolanders hus. Boden var till brädden fylld med kaserade gamla spisar och kylskåp.

På min fråga om vi möjligen kunde överta boden, svarade Erik något svävande.

När han på ett tragiskt sätt något senare avled, fick vi ett brev, där han överlät boden på hembygdsföreningen.

Flera kärrlaster med spisar mm. kördes till sopstationen, varefter boden med motorsåg, gruvslig och stenull på ett par veckor

förvandlades till gruvmuseum

De flesta föremålen har samlats in från gruvorna i Bastkärn ,Mossgruvan och Ställberg..

En poäng var ,att en äldre person, som själv var medlem i föreningen. nekade mig att hämta gruvslig från Kaveltorp med motivering att det var stöld.

Så kommer turen till skomakeriet som skänkts av fru Hedvig Möller från Ställdalen. Det är ett komplett skomakeri med undantag av putsmaskinen, som ej fick plats i det gamla köket.

Den stora samlingen av bokföringsböcker från Kafveltorp och Högersbruk kom i föreningens ägo inte minst genom Bertil Calsons försorg. Jag körde flera billaster från Kaveltorps kontor, som tyvärr senare blev lågornas rov vid en brandövning. Ägaren till böckerna krävde ersättning från föreningen som även motvilligt betalade ett antal hundralappar.

Högforsksamlingen blev däremot gratis. Samma förhållande blev med Laxbrobolagets böcker som tidigare förvarades på några bräder högt uppe i taket på järnboden belägen vid Laxbrobäcken. En stor del av dessa hade skadats av den olämpliga förvaringen. Trots det höga läget fanns det råttbon i samlingen.

Problemet var att vi inte hade någonstans att förvara alla böcker.. Vi började med loftboden, som snabbt fylldes, med det var snart uppenbart att fukten satte sina spår.

Nästa plats blev en tom konsumaffär vid Åparken, dit alla böckerna kördes, och förvarades något år.

Vid den här tiden var Karl-Gustav Jansson ,Dammen ,ordförand. Han meddelade att böckerna omedelbart måste bort och nästa anhalt blev Brusala med nya fuktproblem.

Nästa orförande blev ambasadör Gunnar Granberg, som löste detta prekära problem .Genom sina kontakter med AB.Boliden lyckades han få detta bolag att skänka det gula arkivet intill tingshuset.

Hyllor anskaffades i en hast inköpta av Gustavssons El. Ytterligare hyllor behövdes och dem snickrade jag till upp mot taket.

Böckerna som nu var i fullständig oordning flyttades över till sin nuvarande plats, där de på ett förtjänsfullt sätt sorterats upp av Astrid Lindström.

Samma var förhållandet med alla de glasplåtar och bilder som samlades in. Dr Hjalmar Swederus samling hämtades från en loge vid Abrahamsgård, medan Polyfotos arkiv fanns på flera ställen .bl.a. på ett utedass bakom ateljen. Här fick jag också tag på en värdefull polyfotokamera och andra föremål som lämnats kvar.

Ing rune Magnussons stora fotosamling och div. dokument donerades av hans fru och detta hämtade jag i Örebro. Dessa dokument gällde hans tid vid AB Berglofs verkstäder och Muncks.

Det gamla arkivet som senast användes till borrhärneförråd av Boliden, var svårt nedslitet och smutsigt. Jag ägnade några bråda dagar med

tvättning av väggar och tak i den norra delen, samt målning, medan den södra delen målades av yrkesman.

Golvet var mycket kallt och genom att ta upp en lucka i golvet kunde vi isolera med frigolitplattor underifrån. Som vanligt ställde Sigurd Karlsson upp även här.

Alvar Pettersson på Laxbro Gård efterlämnade ett testamente skrivet av polisman Erik Helleberg, där det stod att personalen på den sjukavdelning där han vårdades på Örebro lasarett skulle få disponera Laxbro Gård i orört skick på sin fritid. Om detta inte gick att genomföra skulle gården tillfalla hembygdsföreningen i Kopparberg.

Landstinget godtog inte dessa villkor, utan gick till högre myndigheter och ändrade på testamentet!? Hembygdsföreningen skulle bara få ta det man ansåg passa in i verksamheten. Klistermärken hade slagits på tre-fyra föremål som man ansåg sig kunna avvara. Jag var av en annan mening till herrarnas förtret. Vi tog alla möbler och lösa föremål inkl. allt guld, som tidigare fraktats till Örebro.

Det vackra skåp som nu står innanför dörren i köket har säkerligen en gång stått i köket på Laxbrostugan. Den gröna färgen har väl kommit till på senare tid. En del andra möbler kom så småningom till Stora Gården tillsammans med de som ropades in på auktionen vid hotell Laxbrogården. Mig veterlig finns fortfarande föremål kvar vid Laxbro Gård i form av skogsredskap, till exempel kolryssar och timmerdon. Lagligheten i detta "nya" testamente blev aldrig prövad, då styrelsen inte ansåg sig kunna strida mot landstinget.

En annan gård som föreningen fått som gåva är Södra Finnfall. Den ägdes av vägmästare Oscar Söör och hans hustru. Han sade vid ett tillfälle att gården på vissa villkor skulle tillfalla h-föreningen. Så skedde också. Villkoret var att hans efterlevande maka Ella skulle få disponera gården så länge hon levde.

Gåvan blev en tung belastning för h-föreningen, då samtliga tak på de 8-9 husen var i ett bedrövligt skick. På smedjans torvtak växte 6 meter höga träd och linrian hade delvis fallit samman. Taket på den borte logen var täckt med tegelpannor ovanpå torvtaket. All läkt var upprutten och teglen låg som kastade upp på taket. Stallbyggnadens tak svajade betänkligt och skulle ej hålla för ett tungt tegeltak. Det gällde nu att så snabbt som möjligt rädda husen från fortsatt förfall. Själv ansåg jag det vara enda möjligheten att provisoriskt lägga plåt i väntan på en grundligare upprustning. Så skedde också med viss hjälp av kommunen.

Penningfrågan löstes nu på ett sätt som alla godkände. H-föreningen övertog skogen av fru Söör som därigenom friköptes från gården. Genom en viss avverkning, där flera medlemmar deltog i arbetet, frigjordes kapital till upprustningen. Vid dessa affärer deltog ambasadören och ordföranden Gunnar Granberg och Håkan Aronsson som var väl bekant med fru Söör.

En självtagen "arrendator" fanns på gården där ett 20 tal kor och

kalvar packats samman . Även hästar inkvarterades senare och en viss vattenbrist uppstod. Sigurd Karlsson och undert. lyckades rensa den gamla brunnen och en ny sådan grävdes ovanför logen.

Tidigare grävde vi ett dike bakom ladugården, då det gamla var igentrampat .Vattnet tog vägen genom ladugårdsloftet och fram på gården som mer liknade ett bottenlöst kärr.

Det var utan tvekan en gåva som vållade föreningen stort huvudbry, inte minst innan vi fick bort arrendatorn.

Efter många om och men, med bl.a. en dyrbar soteld med följande ny skorsten löstes problemet sedan Gustav Wiklund med fru flyttat till Finnfall och på ett enastående sätt tagit hand om gården. Han har bland annat återuppfört de storchässjor som använts i århundraden.

Hembygdsföreningen har genom åren haft två sektioner. Dels en konstklubb som förövrigt bildades i fotoateljens kök.

Dels ett folkdanslag som efter ett upprop startade i gamla realskolans lokaler. Det första mötet lockade 60 intresserade och till ledare utsågs Nils Kjellgren som tagit kunskaper med sig från Dalarna.

Folkdansarna skötte sig bra och hyrde den stora logen vid Brusala som ägdes av ett storbolag. Hyran var ganska dryg och vi beslöt att försöka köpa Brusala. Eftersom danslaget var en sektion till H-föreningen blev det den som fick i uppdrag att förhandla med bolagets representant som då var jägm. Rolf Svensson. Jag utsågs till förhandlare och lyckades pressa priset från 80 tusen till c; a halva det priset.

Folkdansarna stod själva för likviden och för enkelhetens skull upphörde förbindelsen med hembygdsföreningen efter några år.

Samma blev förhållandet med konstklubben som nu verkar på ett föredömligt sätt med ett stort antal medlemmar .

Under min tid som museeföreståndare fick vi överta Finnhyttans kvarn och påbörjade där en upprustning. Bland annat lagades taket och grunden. Bland inventarierna fanns en vacker tunna ,glord av en grov tallstam som flyttades till museet. Där fanns många olika redskap samt en fin gåva i form av en motordriven stenmangel.

Tyvärr var det några smågrabbar som tog sig in i kvarnen och eldade på golvet med förödande verkan. Trots en stor insatts av brandkåren brann kvarnen med inventarier ned till grunden. Enda minnet av den är den vackra tunnan på museet. Kvarnen var försäkrad och föreningen fick ett tillskott till kassan som kommit väl till pass.

Jag arbetade också som vaktmästare på Sora Gården som ägdes av en stiftelse med hembygdsföreningen som delägare. Stora Kopparberg hade vid den tiden ett lokalkontor i St Gården, dessutom fanns andra privata hyresgäster i fastigheten. För bl.a. detta arbete uppbar jag ersättning en tid, men denna drogs senare in. Även här regnade det in då tjärpappen på taket hade en viss benägenhet att blåsa bort. Den 19 meter långa brandstege som jag köpt av brandkåren kom väl till pass vid de nödvändigaste takreparationerna.

Vintrarna var inte bara snörika. Frostn trängde in och stoppade allt

vattenflöde, till råga på allt läckte rören i den värmekulvert som är dragen mellan huvudbyggnaden ner till pannan i bostadshusets undervåning, Den måste nu grävas upp och tätas för dyra pengar.

För min del var det en lättnad när Örebro Läns Museum köpte gården och rustade upp den.

Under största delen av min tid som museeföreståndare tog vi aldrig inträde vid museerna. Vi löste detta i stället genom att sälja kort.

Jag fotograferade samtliga rum i färg och gjorde vykort, som efter specialstämpling såldes till besökarna och framför allt till bussresenärer. Dessa frågade som regel om det kostade inträde. Väl inne i museet köpte man kort i mängd. Dessa vykort fanns endast att köpa på museet. Det är ett vilkor som jag ställde på grund av att jag äger fotorätt och negativ.

På försommaren 1994 fick jag en förfrågan från Dingtuna Kyrkskola, om vi var villiga att ta emot ett extratåg med c:a 225 personer till Kopparberg.

Man önskade också att få besöka våra museer och andra sevärdheter. Vi hälsade dem välkomna att i förväg förvissa sig om lämpligheten av ett besök

En mindre delegation anlände samma dag som museet hade öppet hus, och jag guidade dem genom lokalerna. Allt blev till belåtenhet och när extratåget några dagar senare anlände till Kopparberg ordnade vi med en genomströmning av museerna.. för de intresserade gästerna.. Lennart Engström och jag tillverkade c:a 150 grillspett till det grillparty som sedan hölls på gruvbacken för de gästande resenärerna.

Någon dag senare blev jag på gatan anropad av hembygdsföreningens ordförande som i skarpa ordalag yttrade "Du guidade på museet" ja de gjorde jag var mitt svar. "Det skall du inte göra i fortsättningen".blev jag då upplyst om.

Jag svarade då att det skall jag lägga på minnet och det löftet har jag hållit sedan dess.

Att jag sedan avsåde mig uppdraget som museeföreståndare var en självklar sak inte minst på grund av att låsen till museerna senare byttes ut!